

*Нечипоренко Б. Ю.,
викладач кафедри китайської, корейської та японської філології
Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

*Стрельцова К. О.,
магістрант
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЕКОНОМІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Анотація. У даній статті розглянуто економічну термінологію як явище сучасної китайської мови. Ви-світлюються питання щодо процесів термінотворення, структури термінологічної системи та класифікації економічних термінів китайської мови за сферами вживання. Підкреслюється значимість іншомовних запозичень.

Ключові слова: терміносистема китайської мови, економічна термінологія, класифікація термінів, шляхи формування терміносистем, термінотворення.

Спеціалізована термінологія забезпечує найменування об'єктів, явищ і процесів, що виникають у нових галузях знань і сферах діяльності людини. В умовах науково-технічного розвитку суспільства, підйому економіки Китаю, розширення її міжнародних зв'язків, проблема виникнення та запозичення нових економічних термінів є актуальною.

На вітчизняному просторі до питань термінологічних систем китайської мови зверталися такі автори: О.П. Фролова, А.А. Григор'єва, А.А. Хаматова та О.М. Гончаренко. О.П. Фролова дослідила біологічну терміносистему китайської мови та описала два основних способи творення термінів: словоскладання та афіксацію. А.А. Григор'єва розглянула словоскладання в китайській мові на основі економічних термінів. О.М. Гончаренко дослідив шляхи формування торгово-економічної термінології сучасної китайської мови. В іноземній філологічній літературі китайська економічна мова розглядається головним чином у колі питань, пов'язаних з проблематикою спеціальних мов. Потрібно зазначити, що в усій філологічній літературі структури та внутрішні класифікації в межах терміносистем, зокрема й економічної, не були проаналізовані в повній мірі.

У період з середини 90-х років минулого століття виникає необхідність у більш глибокому лінгвістичному теоретичному осмисленні спеціалізованої китайської мови економіки та економічної термінології. Ця необхідність обумовлена потребою зарубіжних фахівців в оволодінні китайською мовою в економічній сфері комунікації в умовах зростання ринкової економіки сучасного Китаю на міжнародній арені.

Отже, мета даної статті полягає у дослідженні поняття економічної терміносистеми як явища, аналітичному опрацюванні даних про структуру даної терміносистеми, характеристиці, класифікації та аналізі вживання економічних термінів сучасної китайської мови.

Термін – це словесне позначення поняття, що входить в систему понять певної області професійних знань. Тер-

мінологія як сукупність термінів становить частину спеціальної лексики. Термінологія має тривалий шлях свого формування. Цей шлях починається разом з формуванням конкретної галузі знання або діяльності [1, 186].

Під економічним терміном ми розуміємо спеціальне слово (або словосполучення), прийняте у професійній економічній діяльності, слово, яке вживається в особливих умовах. Через свою різноманітність та складність економічну термінологію можна поділити на такі групи: 1) терміни, які функціонують тільки у спеціальних галузях економіки; 2) терміни, які функціонують одночасно в декількох суміжних галузях економіки; 3) терміни, які функціонують одночасно в одній чи декількох галузях економіки та в інших суміжних науках; 4) терміни, які функціонують в економіці та в загальноживаній лексиці. Щодо структурного плану, то економічна термінологія поділяється наступним чином: 1) прості економічні терміни; 2) складні терміни, які в свою чергу поділяються на терміни-складні слова (Т-СС), терміни-словосполучення (Т-ССч), терміни-складноскорочені (Т-ССС) слова та терміни-афіксальні слова (Т-АС) [2, 4].

Творення економічних термінів в основному відбувається за допомогою трьох процесів, першим з яких є процес переходу лексичної одиниці від стану нетерміна до стану терміна, і називається він термінологізацією. В китайській економічній лексиці за допомогою термінологізації виникають прості (одноморфемні) та складні (найчастіше двоскладні) терміни. Через фонетичну та структурну обмеженість слів виникає багато омонімів, що ускладнює існування простих термінів і стає проблемою сприйняття на слух. Наприклад, 单 dan «розписка» і 痺 dan «лихоманка», 丹 dan «панацея», три слова мають однаковий перший тон. Щодо творення складних термінів, то термінологізації підлягають іменники, прикметники, дієслова та числівники. Іменники в термінології є основою. Прикметники в таких термінах виступають як складова частина терміна-словосполучення, наприклад: 经济 jingji «економічний»; 经济基础 jingjijichu «економічна база», 经济独立 jingjiduli «економічна незалежність». Числівники використовуються у формі математичного підрахунку (наприклад, 一次总付费用 yicizongfufeyong «одноразові витрати»), у формі порядкової лічби (наприклад, 第一次报价 diyicibaopai «перша пропозиція») та у формі предметної лічби (наприклад, 二包商 erbao Shang «субпідрядник»). Термін-дієслово – це динамічна одиниця економічної терміносистеми, яка виражає спеціальні поняття, дії або процес, однозначно відображає поняття

економічної галузі науки. До таких термінів-дієслів відносяться дієслова, утворені від економічних термінів-іменників. Взаємопроникнення економічних термінів-дієслів та термінів-іменників зумовлено існуванням конверсії в сучасній китайській мові [2, 5]. Прикладом може слугувати термін 保证 *baozheng*, який перекладається одночасно як «гарантія» та «гарантувати», термін 赔偿 *peichang* «відшкодування» та «відшкодувати».

Наступним процесом є словоскладання. За допомогою словоскладання утворюються терміни-складні слова (Т-СС) та терміни-словосполучення (Т-ССч). Для економічної терміносистеми доцільно виділити 4 структурні моделі Т-СС: іменник + іменник; прикметник + іменник; дієслово + іменник; числівник + іменник. Найчастіше зустрічаються терміни, утворені за другою моделлю, наприклад, 借款 *jiekuan* «позика» складається з 借 *jie* «давати в борг» і 款 *kuan* «грошова сума», термін 租金 «орендна плата» складається з 租 *zu* «орендувати» 金 *jin* «гроші» та інші.

Останній процес термінотворення – це афіксація. Афіксація є приєднанням афіксу до основи слова. В китайській мові існує свій словотворчий фонд і морфеми цього фонду можна умовно назвати афіксами. Афікси поділяються на суфікси та префікси.

Як зазначає О.М. Гончаренко, економічна термінологія сучасної китайської мови формується за допомогою таких суфіксів: 表, 差, 单, 度, 额, 费, 户, 化, 界, 金, 类, 力, 量, 率, 票, 品, 区, 权, 式, 性, 形, 型, 者, 制. Наприклад: 费 *-fei* «витрачати», «витрати»: 销售费 *xiaoshoufei* «комерційні витрати», 工程费 *gongchengfei* «вартість робіт»; 力 *-li* «сила», «здібність», «спроможність»: 生产能力 *shengchannengli* «виробнича потужність»; 偿还能 *changhuanengli* «кредитоспроможність»; 率 *-li* «процент», «коефіцієнт»: 年利率 *nianlilü* «річний процент», 增长率 *zengzhanglü* «приріст»; 品 *-pin* «предмет», «річ», «приладдя»: 产品 *chanpin* «продукція», 边际产品 *bianjichanpin* «граничний продукт» [2, 7].

Щодо префіксів, за допомогою яких утворюються економічні терміни, то їх налічується більше сорока: 保, 报, 不, 产, 超, 承, 出, 大, 代, 单, 抵, 定, 兑, 多, 发, 法, 反, 非, 附, 副, 公, 股, 过, 汇, 假, 价, 交, 金, 开, 可, 迷你, 批, 品, 签, 双, 同, 外, 未, 微, 无, 再, 支, 主, 自. Наведемо деякі з них для прикладу: 承 *cheng* «брати», «приймати»: 承担费用 *chengdanfeiyong* «нести збитки», 承包人 *chengbaoren* «підрядчик», 承租 *chengdan* «орендувати землю»; 发 *fa* «видавати»: 发放贷款 *fafangdaikuan* «кредитування», 发贷 *fadai* «вивантаження», 发达的经济 *adadejingji* «розвинута економіка»; 附 *fu* «побічний», «додатковий»: 附件 *fujian* «додаток», 附笈 *fujian* «алонж», 附条款的提单 *futiaokuandetidan* «коносамент з застереженням»;

В економічній терміносистемі китайської мови запозичення відіграють дуже важливу роль. За різними даними у китайській мові нараховується близько п'ятиста японських запозичень. Цей шар лексики китайської мови є дуже давнім. Деякі запозичення функціонують в рамках економічної термінології, проте часто мають характер терміноподібних елементів. Слова такого типу часто вживаються в розмовному стилі і знаходяться на периферії терміносистеми, наприклад: 经济 *jingji* «економіка», 商业 *shangye* «комерція», «бізнес».

Щодо графічних запозичень, то це графічно запозичені з англійської мови абрєвіатури та багатокомпонентні терміни рідної мови – калька повного англійського терміна. Як правило, такі терміни мають синоніми в китайському лексичному фонді, наприклад: 机 *atmji* – 自动取款机 *zidongqukuanji* «банкомат», GDP – 国内生产总值 *guoneishengchanzongzhi* «внутрішній валовий продукт» (ВВП). На сьогоднішній день активно використовуються англійські абрєвіатури або комбіновані абрєвіатури в друкованих виданнях.

Фонетичне запозичення є важливим видом запозичень. Тут можна виділити підгрупу так званих «вимушених запозичень», які містять власні імена, назви валют і не можуть ніяк бути трансформовані, наприклад: 道琼斯股票指数 *daoqiongsigupiaozhishu* «індекс Доу-Джонса», 菲利普斯曲线 *feilipusiqixian* «крива Філіпса» [3, 40].

При розгляді питання словотворення економічної терміносистеми китайської мови не можна оминати проблему, пов'язану з визначенням статусу

термінів-складних слів та термінів-словосполучень. Термін-складне слово та термін-словосполучення відрізняються від слів загальноновживаного лексичного пласту сучасної китайської мови тісним зв'язком між компонентами. Тому, якщо останні допускають розміщення *的* між іменниками, що привносить певне граматичне значення, в цілому не змінюючи семантичного змісту цієї конструкції, то терміни-словосполучення, будучи одиницями мови, яким притаманна цілісність, не допускають ані вставки *的*, ані інших елементів, оскільки термін є однозначним, а отже, непроникним. Наприклад, 财产的抵押权 *caichandediyaquan* «закладна» – проникний, нецілісний термін. Непроникний термін – це, наприклад: 买办 *maiban* «комерсант», адже немає словосполучення 买的办 *maideban*.

Серед загалу економічних галузей ми виділяємо декілька основних сфер застосування економічних термінів: сфера банківської справи, фінансів та кредитування; сфера ринків цінних паперів; сфера економічних процесів на підприємствах, організаціях, фірмах та товариствах; сфера процесів купівлі-продажу; сфера процесів страхування. Кожна з сфер насичена відповідною економічною термінологією.

Китайська економічна термінологія становить складну й багатогранну систему, вона ієрархічно структуризована на підсистеми (галузі, підгалузі). Сучасна китайська економічна термінологія містить ядро (основний термінологічний фонд) і периферію (терміни із суміжних з економікою сфер, загальнонаукові терміни). У ядрі можна виділити дві підгрупи термінів: широкоживані та вузькогалузеві.

Широкоживані – це терміни, загальне значення яких відоме пересічним носіям мови. Наприклад: 财产 *caichan* «власність»; 出租 *chuzu* «оренда»; 费用 *feiyong* «витрати»; 公司 *gongsi* «компанія»; 合同 *hetong* «договір»; 货币 *huobi* «валюта»; 价格 *jiage* «ціна»; 借款 *jiekuan* «займ»; 利润 *lirun* «прибуток»; 买方 *maifang* «покупець»; 卖方 *maifang* «продавець»; 破产 *pochan* «банкрутство».

Вузькогалузеві – це терміни, якими послуговуються лише економісти і які зрозумілі для вузького кола фахівців певних сфер економіки. Наприклад: 保单 *baodan* «авізо»; 补助金 *buzhujin* «дотація»; 船体保险 *chuantibaoxian* «каска»; 出单人 *chudanren* «емітент»; 附笈 *fujian* «алонж»;

红利 hongli «дивіденди»; 离岸 lian офшорні «витрати»; 受益人 shouyiren «бенефіціар»; 信用证 xinyoungzheng «акредитив»; 余额 yue «сальдо»; 运费预付 yunfeiyufu «аванс фрахту»; 租赁 zulin «лізинг»; 滞纳金 zhinajin «пеня».

До периферії відносяться міжгалузеві та загальнонаукові терміни. Міжгалузеві терміни – це терміни, які використовуються в кількох споріднених або й віддалених галузях. Так, економічна наука має термінологію, спільну з іншими соціальними, природничими науками. Як приклад можна привести наступні терміни: 折旧 zhejiu «амортизація»; 卫生 weisheng «санація»; 科技城 keji cheng «технополіс»; 私产 sichan «приватна власність» та інші. Загальнонаукові терміни, тобто терміни, які вживаються практично в усіх галузевих термінологіях, наприклад: 体系 tixi «система»; 概念 gainian «концепція»; 理论 lilun «теорія»; 分析 fenshi «аналіз». Слід зазначити, що такі терміни в межах певної термінології можуть конкретизувати своє значення, наприклад в економічній сфері китайської мови це виглядає таким чином: 货币体系 huobitixi «валютна система»; 经济风险的理论 jingjigengxiandelilun «теорія економічного ризику» тощо. До цієї категорії відносять і загальнотехнічну термінологію. Наприклад: 设备 shebei «пристрій»; 机组 jizhu «агрегат».

Необхідно зауважити, що кожна сфера насичена різноманітними термінами. І, не дивлячись на спосіб утворення економічного терміну, значна частина економічної термінології вживається лише у спеціальних текстах та професійному вузькому колі фахівців і ніколи не переходить до загальноповсякденної мови, а її одиниці не стають елементами економічної лексики.

Отже, сучасна китайська економічна термінологія – це складна й багатогранна система. Вона є повноправною частиною сучасної китайської мови й підлягає її фонетичним, лексичним та морфологічним законамірностям. Творення термінології відбувається за допомогою трьох видів: термінологізації, словоскладання та афіксації.

Основну частину сучасної китайської економічної термінології складають власне китайські терміни. У складі китайської економічної термінології можна виділити ядро та периферію. До ядра зараховують власне економічні – терміни. Периферію складають терміни суміжних дисциплін та загальнонаукові терміни.

Дослідження у напрямку особливостей творення та вживання термінів економічної терміносистеми є перспективними та актуальними, оскільки сучасна китайська мова не стоїть на місці. Китайська мова розвивається, піддається впливу інтеграційних та глобалізаційних процесів, явища яких залишають свій величезний відбиток.

Література:

1. Ситдигов П.Г. Епідигматика у сучасній китайській мові/ П.Г. Ситдигов // Збірник «Мовні і концептуальні картини світу». – К., 2012. – №42. – С. 130-138.
2. Гончаренко О.М. Шляхи та способи формування торгово-економічної термінології сучасної китайської мови/ О.М. Гончаренко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Східні мови та літератури. – К., 2005. – № 8. – С. 4-10.
3. Григорьева А.А. Терминообразование в китайском языке (на примере экономических терминов)/ А.А. Григорьева // Научно-методический журнал «Социосфера». – Пенза., 2013. – № 1. – С. 44-47.
4. Ситдигов П.Г. Генетичний аналіз китайської економічної терміносистеми/ П.Г. Ситдигов // Вісник Київського національного

університету імені Тараса Шевченка. Серія: Східні мови та літератури. – К., 2011. – № 17. – С. 38-40.

5. Фролова О.П. К вопросу о происхождении словообразовательных аффиксов и о границах между словосложением и аффиксацией в китайском языке (на материале биологических терминов)/ О.П. Фролова // Вопросы языка и литературы: Тематический сб. – Новосибирск., – 1968. – №2. – С. 186-196.
6. Хаматова А.А. Словообразование современного китайского языка. / А.А. Хаматова. – Владивосток: Изд-во Дальневост. ун-та, 1988. – 220 с.

Нечипоренко Б. Ю., Стрельцова Е. А. Экономическая терминология современного китайского языка как объект исследования

Аннотация. В данной статье рассмотрена экономическая терминология как явление современного китайского языка. Раскрывается понятие «термин» и «терминология». Освещаются вопросы относительно таких процессов терминообразования, как терминологизация, аффиксация, словосложение, и приводятся примеры из китайского языка к каждому процессу; анализируется структура экономической терминологической системы. Подаются частотные экономические термины современного китайского языка по различным сферам применения, например, сферы банковского дела, сферы страхования, сферы купли-продажи, экономических процессов и так далее. Выделяется основной терминологический фонд и термины из смежных с экономикой сфер, общенаучные термины, приводятся примеры к каждому виду терминов. Определяется статус терминов-сложных слов и терминов-словосочетаний. Подчеркивается значимость иноязычных заимствований: фонетических, семантически и графических. В статье определено, что не все единицы экономической терминологии становятся элементами самой экономической лексики.

Ключевые слова: терминосистема китайского языка, экономическая терминология, классификация терминов, пути формирования терминосистем, терминообразование.

Nechyporenko B., Streltsova E. Economic terminology of modern Chinese language as an object of research

Summary. This article describes the economic terminology as a phenomenon of modern Chinese language. It gives the notion of words «term» and «terminology». And highlights issues of such processes of term formation as terminologization, affixation, compounding, and gives examples to each process; also analyzes the structure of the economic terminology system. In article are presented the frequency economic terms of modern Chinese language in various fields of application, like banking sector, insurance sector, economic processes sector and purchase and sale sector etc. Here are allocated fund of basic terminology and definitions related to the economic spheres, scientific terms, and examples for each type of these terms. Also is defined the status of terms-complex words and terms-phrases. It emphasizes the importance of foreign language borrowings as phonetic, semantic and graphic. The article stipulates that not all units of economic terminology become elements of the economic vocabulary.

Key words: term system of Chinese language, economic terminology, classification of terms, ways of terminological formation, term formation.